

L'evolució fonètica degué ser bastant normal: *ei-xorbetar amb transposició de les vocals (*ei*)*xerbotar*. En la llengua real és *xarb-* o *xerb-* el que diem? En la pronunciació només existeix *šarbóta* i *šarbutá*, car tant se val la grafia *xarb-* com *xerb-*. I el procés no seria nuament fonètic sinó almenys consolidat, qui sap si provocat, per la influència d'uns mots quasi sinònims: *desbotar* 'rompre una presa, saltar les aigües fora d'un mur', *degotar* 'llançar gotes en avall' (/xarbotar 'llançar-les amunt'), *esgotar* 'buidar fins a l'última gota', *botar* 'saltar' = fr. *jaillir* 'brotar, sorgir', *bot*, *bóta*, *botella* continents de líquid que si els estrenyeu el cul... *xarboten*. I la influència de *degotar* ha pogut arribar a suscitar una pronúncia *xargotar* a Bagà, *xargotejar* a Puigcerdà (*AlcM*).

Un mot patrocinat pels grans catequètics com Tertullia i repetit, per tant, des de moltes troncs, fóra ben natural que se'ns presentés en forma lleument cultista sense deixar de restar popular: d'on conservació de la -r- sense sonoritzar. Però potser la influència d'aquells sinònims (*desbotar*, *degotar* etc.) fou encara més responsable de fer immune la -r- d'aquella debilitat ortoèpica —aquella malaltia, aquella anèmia— que fou la sonorització.

D'altra banda: hem dit 'desbordar-se'. Doncs de fet aquest significat ha existit. Qui sap si tan antic com l'altre (o en última instància més?). Un pagès de Riells de Montseny (Mn. Pere Ribot, que aquell dia ens acompanyava, no em deixaria mentir), ponderant-me la força d'aquella riera torrentuosa que davalla a Riells des dels cims de Colldet i el Turó d'Arenys (1250 alt.) em deia (1964): «si ve un *šarbót* d'aigua d'aquells que ho aixargaien tot, i baixant per la riera, ¿com voleu que us mantinguem el camí perquè hi transiteu amb auto?». «Com dieu?»; i ho repetí més ben dit (com un que es mossegua la llengua traidora): «Sí senyor, un *šarbót*, com en tenim dos o tres cada any». Ja anys abans, en el Lluçanès, se'm planyeren que un *šarbót* se'ls havia endut la meitat dels conreus, en el paratge que em designaven (melancòlica antonomàsia, per a ells) com «Les Feixes» (l'únic cas on he sentit un membre d'aquesta família lèxica, pronunciat amb *o* oberta); fou en aquella primavera massa «regalada» de 1954 («si plou per Sant Pere Regalat, plourà 40 dies seguits» em retreien la dita, per encomanarme resignació, jo que hauria volgut serenes vistes dels llocs anomenats).

El Lluçanès i l'obaga montsenyenca són comarques de llenguatge conservador. És doncs ben probable que això sigui molt antic, i fins que ens conservi l'estadi intermedi entre Tertullia i els «tertulians» de Vayreda i d'Albert Pícolí. Aquests ho diuen en el sentit normal: «Ja no me les havia d'heure amb l'amic infidel, de superiors atractius --- sinó --- amb el lladre ---: contra aquest --- me sentia coratjós per --- venge'l o deixar la vida entre ses mans --- M'atansava, doncs, mut com un espectre, sense fer cas de les clíniques befes --- d'aquell infame, que semblava complaure's en aixecar *xarbots* d'immundícia entorn de la pobra noia --- per --- fer-me-la despreciable com un menjar rebregat»,⁶⁰

MrnVayreda (*Puny.*, I, III, 137 (111)).

Per a un possible manlleu de *xarbot* en gascó i fr. pop. *hè xabrot*, *faire chabrot*, -ol, «ajouter un peu de vin à l'assiette de soupe», veg. *xabrot* en el meu llibre *PV AranGc*.

DERIV.: Veg. supra. *Xarbotador* [1920, *AlcM*]. *Xarbotament*. *Xarbotós*: «Així passarem l'ensenada de Blanes ---: gent i platja desaparegueren darrera la blanquinosa fumarada que aixecaven els rompents --- La 'Palomera', revestida d'aigua *xarbotosa*, com un ronc perol que bull i s'estufa i es vessa a dojo, passava fantàsticament: arreu bromes, pluja, udoladissa ---», Ruyra (*Rem de T. Q.*, P. d. R. II, 102.11). *Xarbotejar* (supra); *xarboteig* (*Dfa*).

¹ Tenia nota que el vers 3 deia «y en riuhades les mars immenses s'hi estimbaren»; comprovat ara en el facsímil de l'ed. Junyent-R. (Bna. 1946, p. 16 del facs.) sembla llegir-se més aviat com ho he posat a dalt. Per a *xarbotar*, tant se val, la lectura és palesa. — ² Partint d'això hi ha l'*ou xarbot*, l'*ou dolent*, pel so que fa dins la closca agitant-lo. I després es diu de persones «tarambanes, que fan beneiteries, excentricitats sense to ni so» (comun. del doctor Alsina i Bofill, 1985, nat a Palafrugell). — ³ Descartem, però, l'esperança que la nostra gent del segle xv usessin quelcom de semblant que ens orientés en la recerca de l'origen de *xarbotar*; els nostres traductors del *Decam.* de 1429, no devien conèixer cap mot semblant en català, car ho giren amb mots ben diferents: «per poc no stic com no-t dó un gran rest de assots» (444.20). A propòsit d'això diguem que en el *Decam.* català hi ha *scarbar*, almenys en el títol, d'una novella del *Decam.*: «Un lop *scarbava* la gola e la cara de sa muller» (IX, § 7, 536.2: títol coetani?), no en el text: «aferrada a ia gola --- tenia la gola streta --- la haguera scanyada si ---» (537. 15f.). Com es veu tampoc per aquí no trobem cap enllaç amb *xarbotar*, ni en la forma del mot ni encara menys en el significat. — ⁴ Una forma heteròclita *secodar* en lloc de *secodere* *succutere* sembla haver existit en italià antic: Paul Meyer (*Rom.* II, 170) la dedueix del passat *secodet* en *Blandin de Cornoalba*. Altres (Stichel, *Beitr. Lex. Altprov. V.*, 74) en dubten. Tant se val: antiga o moderna és versemblant que hagi existit.

Xàrc, V. *eixarc* Xàrcia, V. *xarxa*

XARCO, castellanisme que només ha pres cert arrelament en alguns pobles de la franja occidental valenciana; l'origen del cast. i port. CHARCO és desconegut, molt probablement pre-romà. □ 1.^a doc.: *čárk* (*jarch(s)*): charco(s) 1764, CRos).

És cert que les localitats valencianes on n'hi ha notícies, almenys toponímiques, s'estenen de Nord a Sud del País. El *čárko*, nom d'un carrer del poble de Tírig (amb *č* molt palatal, quasi *čérko*) 1961. Val a dir que des d'aquí no el vaig tornar a trobar fins a la zona central: a Torís, *čárko la Cabra*, i dalt de les muntanyes que dominen aquesta vila, ja fronterera dels «Serrans»